

СТАНОВИЩЕ

от доц.д-р Красимира Александрова Петрова,

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по славянски филологии

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки.

професионално направление 2.1. Филология

докторска програма Български език

Автор: Олга Васкова Моллова Чапърва

Тема: „Функционално-семантичното поле на локативността в съвременния български и руски език“.

Научен ръководител: доц. д-р Красимира Ангелова Чакърва, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-1501 от 14.07.2023 год. на Ректора на Пловдивски университет “Паисий Хилендарски” (ПУ) съм определена за член на научното жури на Олга Моллова, редовен докторант на доц. д-р Красимира Чакърва, за присъждане на образователната и научна степен **доктор** в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология. Пълният комплект документи, включително текстът на дисертацията и 6 публикации, необходими според чл. 46, ал.1 на Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, ми бяха предоставени навреме и напълно отговарят на изискванията и правилата на процедурата.

О. Моллова е завършила бакалавърска степен в специалност «Руска филология» и магистратура «Актуална русистика» към ПУ (2009-2014), а професионалната ѝ дейност е свързана с преподаването на руски език в различни образователни степени и форми – младши учител в детски градини и гимназиален етап в средното училище, лектор в езикови курсове, хоноруван преподавател на студенти в ПУ, преподавател по специализиран руски език в Университета по хранителни технологии, Пловдив.

Участието в изброените 21 разнообразни научни и културни форуми (за периода 2011-2019) – научно-практически семинари по преводаческо майсторство, майсторски класове и квалификационни школи за нови технологии в обучението, международни младежки фестивали, национални и международни научни конференции, експертна акредитационна комисия в Пловдив, София, Благоевград, Варна, Камчия, Белград, Сочи, Москва – свидетелстват за добрата научна подготовка, силна мотивация, комуникативност и умение за съвместна работа в екип и международна среда. Получените награди, грамоти за 1 място и дипломи свидетелстват за нейните високи научни и професионални постижения. Специализациите в областта на обучението в полилингвални детски градини и летни езикови курсове в Москва повишават квалификацията ѝ. Двете рецензии за дипломни работи върху съпоставителни изследвания между български и италиански, български и руски доказват както професионална лингвистична компетентност, така и доверието на колегията към О. Моллова. Шест от осемте публикации на авторката непосредствено са свързани с темата на дисертацията. Съчетаването на съпоставителна проблематика в областта на българистиката и русистиката говори за задълбочени познания и в двете сфери, а също и за доброто сътрудничество между докторантката и научния ѝ ръководител доц. Кр. Чакърва. Приложената справка за специфичните допълнителни изисквания към академичния състав от Филологическия факултет на ПУ потвърждава изпълнението им – при необходимости най-малко 3 публикации по темата дисертантката предоставя 6 (2018-2022), а вместо минималния брой за две участия в конференции са посочени 9 научни конференции, национални и международни, дискуссионен форум за българския език и други професионални форми на дейност.

2. Актуалност на тематиката

Избраната тема на дисертацията се вписва в многогодишните изследвания на Пловдивската школа по функционална граматика, в съпоставителното изучаване на руския език с други близ-

кородствени езици, в руслото на най-задълбочените разработки в тази област в българската лингвистика. Малко са изследванията на отделни функционално-семантични категории (ФСК) и полета (ФСП) в съпоставка между руския и българския език, предимно върху време, субект, количество. Актуалният избор на обекта на анализ – ФСП на локативността – прави това дисертационно изследване първият цялостен, задълбочен, резултативен труд по тази тема, която не е била предмет на по-мощен и обобщаващ труд в теоретичната рамка на функционалната граматика в съпоставителен план. Детайлният анализ и обобщенията са принос към теоретичното типологическо и функционално описание на българския и руския език, има задълбочен семантичен и етнолингвистичен анализ с приложение в лингвокултурологията, а изводите имат научно-приложен характер в лексикографията, преподаването на двата езика като чужд – всички тези достойнства на дисертацията потвърждават актуалността на темата.

3. Познание на проблема

Уводната и теоретичната част на дисертацията доказват едно задълбочено, осмислено познание на многобройни трудове в избраната проблематика, доказано от богатата библиография на български, руски и англоезични автори. Много умело дисертантката е синтезирала в теоретичната рамка на своето изследване постиженията на Санкт-Петербургската школа по функционална граматика на А.В. Бондарко и Пловдивската школа на Ив. Куцаров и техните последователи, за да анализира в типологически, семантически и когнитивно-етнолингвистичен аспект събрания от нея обилен материал от най-надеждните източници – националните корпуси на двата езика, а също и от съвременна публицистика. За да диференцира своето изследване от предходните и да развие съпоставителния аспект, О. Моллова въвежда свой работен термин – локативен експликатор, който добре защитава и развива в цялата си работа.

4. Методика на изследването

Изброените изследователски методи (описателен, съпоставителен, метод на компонентния анализ и на теоретично обобщение, историко-реконструктивен метод) реално и успешно са съчетани в работата, за да бъдат постигнати поставените цели на изследването.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията е завършено самостоятелно изследване на почти неразработвана тема досега тема върху ФСП на локативността в съпоставителен план в българския и руския език. Съдържа 168 страници, много добре и логично структурирани в увод, четири глави с теоретичен, аналитичен характер, заключение, библиография, списък на хартиените и електронни ексцерпирани източници. Цялата работа е задълбочена, добросъвестна, показва отлична лингвистична и общо-хуманитарна подготовка, добър анализаторски и езиков усет, умение за синтезиране и логическо подреждане на наблюденията.

Приноси за типологическото описание на двата разглеждани езика са изводите на О. Моллова относно асиметрията в изразяването на ФСП на локативността - спецификата на разволя и съвременното състояние на падежната система в двата езика, квазиядрото от наречия с локативно значение в българския език и ядрото от локативни падежни значения в руския език. Въз основа на прецизен семантичен анализ и адекватно граматическо описание дисертантката отбелязва сходствата и различията в структурата и набора на локативни единици в периферията на разглежданото ФСП в двата езика. Прави впечатление дълбочината на семантичен анализ, богатата езикова компетенция на дисертантката, които позволяват разграничаването на стандартизирани средства за изразяване на локативно значение на различни езикови нива и разкриването на авторски употреби с неочаквана образност. Добре структурираното контрастивно описание на езиковите единици отразява различно моделиране в езиковото съзнание на носители на българския и руския език (описани чрез семантичните опозиции *статика* : *динамика*, *място* : *движение*). Умело намерени и интерпретирани примери за плавно преход от описание на пространствено към времево значение (*в жизни – докато живее*), за контрастивната употреба на предлози (*иду в кино – отивам на кино*), за езиковата асиметрия при изразяване на „квазипространство“ (*близо* : *далече*), за различните конотативни употреби на аналогични по значение фразеологични единици в преобладаваща неутрална употреба в българския и пейоративна употреба в руския, за сравнително описание на фрази, съдържащи соматизми (*лице, око, ухо, нос, ръка, лакът* и др.) с локативно значение имат

приносен характер в теоретично отношение, с приложение в теорията и практиката на превода, художествената стилистика, лингводидактиката и лексикографията на двата езика. Заключението кратко представя основните постижения, обобщения, области на приложение на извършения анализ.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Шест от деветте публикации на О. Моллова са по темата на дисертационния труд, резултат от участие в международни и национални конференции, на които научната общност е запозната с основните резултати и изводи от анализ на разнообразни прояви на ФСК и ФСП локативност, отразени впоследствие и в дисертацията. Интерпретацията на неанализирани досега аспекти, ефективни образни примери (*гори тилилейски – тридевять земель*, примери със соматизми) са авторски находки и личен принос на О. Моллова.

7. Автореферат

Авторефератът адекватно и структурирано отразява съдържанието на дисертационния труд на 32 страници. Включването на по-малко цитирани работи, а повече анализирани от авторката примери би направило представянето на работата още по-ярко и убедително. Приносителите в работата многократно надхвърлят посочените 7 пункта в автореферата. Бих обърнала внимание върху нуждата на по-точно цитиране на работите, ползвани от електронни източници и изписване на имената на някои автори.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

В работата има новаторски типологически наблюдения, обосновани контрастивни изводи, фино нюансирани семантични наблюдения, които извеждат към специфики на българската и руската езикова картина. Развитие на темата в руслото на когнитивната граматика на R. Langacker и на лингвокултурологията е благодатна възможност за бъдещо надграждане. Перспективно е съпоставително изследване на вербализацията на антропоцентризма, комплексно описание на *времепространството*. Възможно е пряко приложение на анализа и илюстративния материал в преподаването на двата езика като роден и чужд, в лексикографското им описание, в различни аспекти на контрастивната лингвистика. Нови изследователски задачи могат да бъдат решавани чрез мощния инструментариум на корпусната лингвистика, с помощта на възможностите за търсене по лексикално-граматични признаци (например, семантична характеристика *топология* в НКРЕ). Направеният анализ може да се ползва за богато аотираниите корпуси на двата езика, в различни подкорпуси, чрез новия интерфейс за търсене.

Издаването на текста на дисертацията като книга след малки технически корекции ще обогати развитието на българската съпоставителна лингвистика, българистика и русистика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд и приложените публикации на Олга Моллова Чапърва са самостоятелен, значим принос в науката и отговарят на всички изисквания на ЗРАСБ, Правилника за прилагане на ЗРАСБ и Правилника на ПУ „Паисий Хилендарски“. Те показват задълбочените теоретични знания, професионални качества, аналитични и синтезиращи умения за научно изследване на самостоятелно събран и задълбочено анализиран, класифициран и обобщен обширен езиков материал в двата изследвани езика, с което са изпълнени поставените цели и задачи на изследването, вписващо се в проблематиката на съпоставителната функционална граматика като от едно от водещите съвременни лингвистични направления.

Въз основа на положителната оценка на работата в настоящото становище смятам, че на **Олга Васкова Моллова Чапърва** може да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Български език за дисертационния труд „**Функционално-семантичното поле на локативността в съвременния български и руски език**“ и гласувам убедено за това решение.

25.09.2023 г.

Изготвила становището:

(Доц. д-р Красимира Петрова)